

Libet

et cō viuēdo id spām? vt nullo mō spes nrā
fallat. propterea et de rebus cōtinētibz fidē
qntū pro satis esse arbitrat? sū dicere volui.
qā i alijs voluminibz siue p alios siue p nos
multa iam dicta sunt. Modus itaqz fit iste li
bri huius. cetera de signis quātum dedit dñs
differemus.

Explicat liber primus beati Augustini

Incipit liber secundus eiusdem.

Quoniam de rebus cū scriberem pmissi
monēs ne q̄s in eis attēderz. nisi
qđ sunt. nō etiā si qđ aliud pter se
significāt. vicissim de signis disse
rens hoc dico. ne quis in eis attēdat qđ sūt
sed potius qđ signa sunt. id est quod signifi
cant. Signū est em̄ res pter speciē quā inge
rit sensibz aliud aliqđ ex se faciēs in cogitatio
nem venire. sicut vestigio viso trāsisse animal
cuius vestigiū est cogitamus. et fumo viso ig
nem subesse cognoscim? et voce animātis au
dita affectiōem animi eius animaduertim?
et tuba sonāte milites vel progredi vel regre
di. et si quid aliud pugna postulat oportere
nouerunt. Signa igitur alia sunt naturalia.

Secūdus

alia data. **N**aturalia sunt que sine voluntate atq; vlllo appetitu significādi preter se aliqd aliud ex se cognosci faciunt. alia que voluntate et studio depromuntur. Sine voluntate. sicuti est fumus significans ignem. **N**on em volens significare id facit. sed rerum expertarum animaduersione et notacōne cognoscitur ignem subesse. etiam si fumus solus appareat. **S**ed et vestigium transeuntis animatis. ad hoc genus pertinet. et vultus irati seu tristici affectōnem animi significat etiam nullae volūtate qui ait iratus aut tristis est. aut si quis alius motus animi vultu indice prodatur. etiam id nō agētibus nobis vt prodatur. **S**ed de hoc toto genere. nūc differere nō est propositū. Quomā tamen incidit in participacōnem nostram. preterī omnino nō potuit. atq; id attenus notatum esse suffecerit. **D**ata vero signa sunt. que sibi queq; viuencia inuicem dant ad demonstrandos quātum possunt motus animi sui. vel sensa vel intellecta quelibet. **N**ec vlla causa est nobis significandi id est signi dandi. nisi ad depromendum et traiciendū in alterius animū id quod animo gerit qui signum dat. **H**ocū igitur signorū genus quātum ad homines attinet considerare atq; tractare statui. q̄a et signa dimit?

Libet

data que scripturis sanctis continentur per homines
nobis indicata sunt qui ea descripserunt. **H**abet
etiam bestie quedam inter se signa quibus produnt
appetum animi sui. **N**am et gallus gallinaceus
reperito cibo dat signum vocis gallie ut accu-
rat. et colubus gemitu colubam vocat. et ab ea
vicissim vocatur. et multa huiusmodi animad-
verti solent. que utrumque sicut vultus aut do-
lentis clamor sine voluntate significandi sequun-
tur motum animi. an vere ad significandum dentur
alia questio est. et ad rem que agitur non perti-
net. **Q**uam partem ab hoc opere tanquam non necessa-
riam remouemus. **S**ignorum igitur quibus homines
inter se sua sensa communicant. quedam pertinet ad
oculorum sensum. pleraque ad aurium. paucissima ad
ceteros sensus. **N**am cum innuimus. non damus sig-
num nisi oculis eius. quem volumus per hoc signum volunta-
tis nostre participem facere. **E**t quedam motus manuum ple-
raque significant. et histriones omnium membrorum moti-
bus dant signum quedam scientibus. et cum oculis eorum quasi fabu-
lantur. et vexilla draconesque militares per oculi-
los insinuant voluntatem ducum. et sunt hec omnia quasi quedam
verba visibilia. **A**d aures autem que pertinet ut dixi
plura sunt. in verbis maxime. **N**am et tuba et ti-
bia et cithara dant plerumque non solum suauem.
sed etiam significantem sonum. **S**ed omnia ver-
bis comparata. paucissima sunt. **V**erba enim prorsus

Secūdus

inter homines optinuerūt principatū signifi-
candi. quecūq; animo capiuntur. si ea quisq;
prodere velit. **N**ā et odore vnguenti dñs quo
pfusi sūt pedes ei? signū aliqd dedit. et sacra-
mento corporis et sāguinis sui p̄gustato signi-
ficauit qđ voluit. et cū mulier tāgēdo fimbriā
vestimēti eius salua facta est. nō nihil signifi-
cat. **S**z innūerabilis multitudo signorū quib;
suas cogitacōnes homines exerūt. in verbis
cōstituta est. **N**ā illa signa oīa q̄rum genera
breuiter attigi. potui verbis enūciare. verba
vero illis signis nullo modo possum. **S**ed q̄a
verberato aere statim transeūt. nec diuici? ma-
nent q̄ sonant. instituta sunt p̄ hās signaver-
borum. **I**ta voces oculis ostendūtur. nō per
se ip̄as sed p̄ signa q̄dam sua. **I**sta igitur sig-
na nō potuerūt cōmunia esse omnib; genti-
bus peccato q̄dam dissensionis humane. cū
ad se q̄sq; p̄ncipatū rapit. **C**ui? superbie sig-
num est erecta illa turris in celū. vbi homines
ip̄ij nō solū aīos sed etiā voces dissonas hrē
meruerūt. **E**x q̄ factū est vt etiā scriptura di-
uina qua tantis morbis humanarū volunta-
tum subuenitur ab vna lingua profecta que
oportune potuit p̄ orbem terrarū dissemināi
p̄ varias iterpretū linguas longe lateq; dif-
fusa inotescēt gentib; ad salutē. quā legētes

Libet

nihil aliud appetūt q̄ cogitationes voluntatē
q̄ illoꝝ a quibz descripta est inuenire. et p̄ il
las voluntatē dei scdm quā tales hoīes locu
tos esse credim? S; multis et multiplicibz ob
scuitatibz et ambiguitatibz deripiūtur qui te
mere legūt aliud pro alio sentientes. quibus
dam autē locis q̄d vel falso suspiciētur nō iue
niūt. ita obscurē dicta q̄dā densissimā caliginē
obducūt. Qd totū p̄uisū eē diuinit? nō dubi
to. ad edomandā laboze supbiā. et intellectū a
fastidio renouandū. cui facile iuestigata ple
rūq; vilescūt. Quid est em̄ queso q̄d si q̄sqm
dicat scōs esse hoīes atq; p̄fōs quoz vita et
moibz xpi ecclā de q̄buslibz supsticiōibz p̄cādit
eos q̄ ad se veniūt. et imitacōe bonoz sibimet
q̄dāmodo icorpat. q̄ boni fideles et vere serui
dei deponētes onera sc̄i ad sanctū baptismi
lauacꝝ venerūt. atq; ide ascendētes d̄cepōe
sc̄i spūs fructū dant gemie caritatis id est dei
et p̄imi. q̄d est ergo q̄d si h̄ q̄sq; dicat mīm?
delectat audientē quā si ad eundē locū expo
nat de cāticis canticoꝝ vbi dcm̄ est ecclē cum
tanq̄ pulchra q̄dā femia laudaret. dētes tui
sūt grex tonsay ascendēs de lauacro. q̄ oēs ge
minos creāt. et sterilis nō est in illis. Nū aliud
homo discit quā cū illud planissimis verbis
sine similitudinis hui? adimicūlo audiret.

Secūdus

Et tamen nescio quō suauius intueor sanctos
cum eos q̄si dentes eccl̄ie video p̄cidere ab er
roribus homīes atq; in eius corp̄e emollita
duricia quasi demorsos mansosq; transferre
Ques̄ etiā fecūdisime agnosco detonsas. one
ribus secularib; tanq̄m vellerib; positis. et as
cendētes de lauacro id est de baptis̄mate. cre
are omnes geminos id est duo p̄cepta dile
ctōnis. et nullā esse ab isto sancto fructu steri
lem video. **S**ed q̄re suauius videā quā si nul
la de diuinis libris talis similitudo promeret̄
cum res eadē sit eadēq; cognitio. difficile est
dicere. et alia q̄stio est. **N**ūc tñ nemo ambi
git. et p̄ similitudines libētius queq; cognosci.
et cū aliq̄ difficultate q̄sita multo graci⁹ inue
niri **Q**ui em̄ p̄orsus nō iueniūt qđ qđ q̄rūt
fame laborāt **Q**ui at̄ nō q̄rūt q̄a ī p̄romptu
hūt. fastidio sepe mara sūt **I**n vtroq; at̄ lā
guor̄ cauēd⁹ ē **M**agnificē igit̄ et salubrit̄ spūs
sūs ita scriptuās modificauit. sūt locis aper
tioribus fami occurreret. obscurioribus autē
fastidia detergeret. **N**ihil enim fere de illi⁹
obscuritatib; eruitur. quod nō planissime di
ctum alibi reperiat̄. **A**nte omnia igit̄ opus
est dei timore auerti ad cognoscendā ei⁹ volū
tatē. qđ nobis appetendū fugiendūq; p̄cipi
at. **T**imor̄ at̄ iste cogitacōez de nr̄a mōelitate

Libre

et de futura morte necesse est iudicat. et q̄si clauatis carnibus omnes supbie motus ligno crucis affigat. Deinde opus est mittere pietate. neq; cōtradicere diuine scripturę siue intellectu si aliqua vicia nostra patit. siue nō intellectu quasi nos melius sapere meliusq; precipere possemus. sed cogitare poti⁹ et credere id esse melius et verius qđ ibi scriptum est etiā si lateat. qm̄ id qđ nos p nosmetipōs sapere possum⁹. Post istos duos gradus timoris atq; pietatis. ad terciū venit sciēcie gradū. de quo nūc agere statui. Nam in eo se exercet omnis diuinarū scripturarum studiosus. Nihil aliud in eo inueniēs qm̄ diligendū esse deū prop̄ deū. et proximū prop̄ deū. et illū quidē ex toto corde. ex tota aīa. et ex tota mente diligere. proximū vero tanqm̄ seipm̄. id est vt tota p̄imi dilectio sicut etiā nostri referatur in deū De quib; duob; p̄ceptis. cū de reb; agēm⁹ libro supiori tractauim⁹. Necesse est ergo vt p̄ se q̄sq; in sc̄pturis inueniat amore hui⁹ sc̄li hoc est tpaliū rerū implacatū. lōge seiunctū eē a tāto amore dei et tāto amore proximi. quantū sc̄ptura ip̄a p̄scribit. Tū vero ille timor quo cogitat de iudicio dei. et illa pietas q̄ nō p̄t nisi credē et cēdē auctoritati sāctorū libzōy. cogit eū seipsum lugere.

Secūdus

Nam ista sciencia bone ip̄ei hominē se nō iactantē sed lamentantē facit. Quo affectu ipe trahit sedulū p̄cibz consolationē diuini auxiliij ne desperacōne frāgatur. et esse incipit in quarto gradu hoc est fortitudinis. q̄ eluritur et fit iusticia. Hoc ei affectu ab omni mortifera iocunditate reꝝ trāseuntū sese extrahit. ⁊ inde se auertēs ouertit ad dilectionē eternorū. in incommutabile scz vnitatē eandēqz trinitatem. Quā vbi aspexerit q̄ntū potest in longinqua radiantē. ⁊ sui aspectus infirmitate sustinere se illam lucē nō posse p̄senteit in q̄nto gradu hoc est in consilio misericordie purgat animā tumultuantē quodāmodo atqz obstrepentē sibi de appetitu inferiorū conceptis sordibus. Hic vero se in dilectione proximi gnauius exercet. in eaqz perficit. et spe iam plenus atqz integer viribz cū puenerit vsqz ad inimicā dilectionē. ascendit in sextū gradū vbi iam ip̄m oculū purgat q̄ videri deus potest quātum potest. ab hīs qui huic seculo moriūtur quātum possunt. Nam in tantū vidēt. inquantū moriuntur huic seculo. Inquantū autē huic viuūt. nō vident. Et ideo q̄muis iam certior et non solum tolerabilior. sed etiam iocundior species lucis illius incipiat apparere. in enigmate tñ adhuc ⁊ p̄ speculū videri dicit. quia

Libre

magis p fide qm p spem ambulat. cu in hac
vita pegrinamur. qmuis dñsacōez hēam? in
cel. In h̄ at gdu ita purgat oculū cordis. vt
reitati ne ipm quidē pferat aut dferat proxi
mū. Ergo nec scipm. q̄a nec illū quē diligit fi
cut scipm. Er̄it ergo iste sanctus tā simplici
corde atq; mūdato. vt neq; homib; placēdi
studio detor̄queat a vō. nec ēsp̄cū deuitādoꝝ
quocūlib; incōmodoꝝ suoz. q̄ adūlant hūc
vite. Tal̄ filius ascēdit ad sapiam. q̄ vltia ⁊
septia est. q̄ pacatus trāquillusq; pfruit. In
ciū em sapiēcie timor dñi. Ab illo ei vsq; ad
ipsam p hos ḡdus tēdit et puenit. Sz nos
ad terciū illū gradū cōsideracōez referam? de
q̄ differē qd dñs suggessit atq; tractare istū
tuim? Er̄it igit diuinarū scriptūay solertis
simus indagator. q̄ pmo totas legerit notas
q; habueit. et si nondū intellcū iam tamē lci
one eas dūtaxat q̄ appellantur canonicē. Nā
ceteras securi? legat fide reitatis istructus. ne
poccupēt imbecillem animū. et piculosis mē
dacis atq; fantasmatis eludētes p̄iudicēt
aliqd cōtra sanā intelligentiam. In canonicis
at scriptis eccl̄ay catholicay. q̄ pluimū au
toritatē sequat. int̄ q̄s sane ille sūt q̄ ap̄licas
sedes hr̄e. et epl̄as accipe meruerūt. Tenez
bit igit hūc modū in scriptis canonicis. vt

Secūdus

eas q̄ ab hoībꝫ accipiūtur ecclesijs catholis
cis. preponat eis q̄s q̄dā nō accipiūt. in eis
vero q̄ nō accipiūtur ab oībꝫ p̄ponat eas q̄s
ples grauiorēsq; accipiūt. eis q̄s pauciores
minorisq; auctoritatis eccl̄ie tenēt. Si aut̄ alias
inuenerit a pluribꝫ alias a grauioribꝫ habei
q̄ q̄ hoc inuenire nō possit. eccl̄is tamē aucto
ritatis eas habēdas puto. Totus aut̄ canon
scripturarꝫ in q̄ istā cōsideracōem versandā di
cimus hīs libris cōtinetur. Quīq; moyses.
id est genesi. exodo. leuitico. numero. deutero
nomio. et vno libro ibi naue. vno iudicium.
vno libello q̄ appellat̄ ruth. q̄ magis ad p̄nci
piū regnorum videt̄ p̄tinē. Deinde q̄tuor regnorum.
et duobꝫ paralipomenon nō cōsecūtibꝫ. s; q̄si
a latere adiunctis simulq; p̄ gentibꝫ. Hec est
historia q̄ sibi met̄ adnexa tēpa cōtinēt. atq;
ordinē reꝫ. Sūt alie tanq̄ ex diuerso ordīe.
q̄ neq; huic ordīi. neq; inter se cōuertūtur.
sic est Job et Thobias et Hester et Judith.
et Machabeorum. libri duo. et Hester duo. q̄
magis subseq̄ vidētur ordinatā illā historiā
vsq; ad regnorum vel paralipomenon termina
tam. Deinde prophete in quibꝫ dauid vnus
liber psalmorum. et salemois tres. puerbiorꝫ.
cāntica canticorum. et eccl̄iastes. Nā illi duo libri
vnus q̄ sapiēcia. aliꝫ q̄ eccl̄iasticus iscribit̄. de

Libri

quadā similitudine salemonis esse dicuntur.
Qui tamē qm̄ in auctoitatē recipi meruerūt
inē ppheticos nūandi sūt s̄heliq̄ sūt eoz libri
q̄ prope prophete appellati sūt. xij. prophete
tarū libri singuli q̄ oneri sibi met qm̄ nunqm̄
scūcti sūt pro vno habētur: q̄rū prophetaz
noīa sūt h̄. osee. **I**ohel. amos. abdias **I**onas
micheas. naum. abacuc. saphomias **Z**acha
rias. aggeus. malachias **D**eīde q̄tuor p̄p̄be
sūt maiorū voluminū **I**saīas **I**heremias **D**a
niel. **E**zechiel **H**ij. xliij. libris testamēti vete
ris t̄minat auctoitas **N**oui aut̄ q̄tuor libris
euāgelij. scdm̄ matheū. scdm̄ marcū. scdm̄ lucā
sm̄ iobem. xiiij. ep̄lis pauli ap̄li. ad rōnos.
ad cor̄thios duabz. ad galathas. ad ephesi
os. ad philippēses. ad thessaloiēses. duabz
ad colosenses. ad thimothēū duabz. ad titū.
ad philemonē. ad hebreos **P**etri duabz **I**o
hānis tribz. **V**na **I**ude. et vna iacobi **A**ctibz
ap̄loy libro vno. et vno apocalips̄ iobis li°. **I**n
hij. oibz libris. timētes deū et pietate mā
sueti q̄rūt volūtātē dī **C**ui? opis v̄l labois p̄a
obseruatio ē vt dixi? nosse istos libros. et si nō
dū ad itellēm. legē tñ v̄l mādā ē mēōrie v̄l oī
no icognitos nō hrē **D**eīde illa q̄ in eis apte
posita sūt v̄l p̄cepta viuēdi v̄l regule credēdi
sollercz dillgētiusqz iuestigāda sūt. q̄ quāto

Secūdus

quisq; plura iuenit. tāto est intelligētia capa
cior. In hīs em̄ q̄ aperte in scripturis posita
sunt. inueniūtur illa oīa q̄ cōtinēt fidem. mor
resq; viuēdi. spem scilicet atq; caritatē. de q̄bo
libro superiori tractauim⁹. Tum vero facta
quadā familiaritate cū ip̄a lingua diuinarū
scripturarū. in ea q̄ obscura sunt aperienda et
disciendi p̄gendū est. vt ad obscuriores lo
cutiones illustrādas de manifestiorib⁹ sumā
tur exemplo. et q̄dam cōrtarū sentētiarū testi
monia dubitationē de incertis auferāt. In q̄
re memoīa plurimū valz. Que si defuerit nō
potest hīs p̄ceptis dari. Duab⁹ at̄ causis nō
intelligunt⁹ q̄ scripta sūt. si ā ignotis ā ambi
guis signis obtegunt⁹. Sūt at̄ siḡ vel prop̄a
vel trāslata. Prop̄a dicunt⁹. cū hīs rebo signi
ficādis adhibent⁹ prop̄t̄ q̄s sūt instituta. sic cū
dicim⁹ bouē itelligim⁹ pec⁹. qđ oēs nobiscū
latīe lingue hoīes h̄ noīe vocāt. Trāslata sūt.
cū et ip̄e res q̄s proprijs v̄bis significamus
ad aliud aliqđ significandū vsurpātur. sicut
dicim⁹ bouem a p̄ has duas sillabas intelli
gimus pecus qđ isto noīe appellari solet. sed
rursus p̄ illud pecus itelligim⁹ euāgelistā
quē significauit scriptuā inēpretāte apostolo
dicēs Bouē trāsurātem nō ifrenabis. Cōtra
ignota siḡ prop̄a. m̄gnū remediū est liguar

Libet

cognitio. Et latine quidē linque hoies quos
nunc instruēdos suscepim? et duabo alijs ad
scripturarū diuinay cognitionē opus habēt
hebreā scz et greca. vt ad exemplaria pcedē-
tia recurrat. si quā dubitacōem attulerit lati-
noy intpretū ifinita vaietas qm q̄ a hebreā
vba nō itēptata sepe iuenim? in libris. sicut
amen. ⁊ alleluia. ⁊ racha et osāna. ⁊ si q̄ sunt
alia. quoy p̄tim prop̄t sanctorē auctoritatē
q̄ uis itēptari potuissent seruata ē. antiq̄tas
sic sūt amē ⁊ alleluia. p̄ti v̄o in aliā liguā tūl-
ferri nō potuisse dicūtur sic alia duo q̄ posui-
mus Sūt em quedā vba certarū liguay q̄ in
vsū alteri? ligue p̄ itēptacōez trāsire nō pnt
et hoc maxime interiectōibz accidat. q̄ vba
animi motū significant potius qm sententie
concepte vllam particulā. Nam et hec duo
talia esse perhibētur. Dicūt em racha indig-
nantis esse vocem. osanna letantis. Sed non
propter hec pauca que notare atq; interro-
gare facilmū est. sed prop̄t diuersitates vt
dictū est intpretū illarū liguay cognitio
est necessaria. Qui em scripturas ex hebreā
ligua in grecā verterūt liguā numerari pos-
sūt. latinū autē intpretas nullo modo. Ut em
cuiq; primis fidei temporibz in manus venit
codex grecus. ⁊ aliquātulū facultatis sibi met

Secūdus

utriusque lingue hunc videbatur ausus est interpretari. Que quidem res plus adiuuat intelligentiam quam impedit. si modo legentes non sint negligentes. Nam nonnullas obscuriores sententias plurimum codicum sepe manifestavit inspectio. sicut illud ysaie prophete. vnus interpretes ait. et carne tua ne despexeris. alius. et domesticos seminis tui ne despexeris. vterque sibi iuncte attestatus est. Namque alter ex altero exponit. quia et caro possit accipi prope ut corpus suum quisque ne despiceret se putaret ammonitum. et domestici seminis translate christiani possint intelligi. ex eodem verbi semine nobiscum spiritualiter nati. Nunc autem collato interpretum sensu. probabilior occurrit sententia prope de sanguineis non despiciendis esse preceptum. quam domesticos seminis cum ad carnem retuleis sanguinei potissimum occurrat vnde arbitror esse illud apostoli quod ait. si quod ad emulacrum adducere potero carnem meam. ut saluos faciam aliquos ex illis. id est ut emulando eos qui crediderant et ipsi crederent. Carnem enim suam dixit iudeos. propter sanguinitatem. Item illud eiusdem ysaie per prophetam. non credideritis non intelligetis. aliter interpretatur. nisi credideritis non permanebitis. Quis horum vera seculi sit. non exemplaria lingue preceditis legamus incertum est. sed tamen ex utroque magnum aliquid insinuat scientie legentibus. Difficile est enim ita diuisos a se interpretes

Libre

fieri. vt nō se aliq̄ vicinitate cōtingant. Ergo
qm̄ intellcūs in specie sempiterna est fides vero
in reꝝ tpaliū q̄busdā cunabulis q̄i lacte alit
puulos. nūc at̄ p̄ fidē ambulam⁹ nō p̄ spēm.
nisi autē p̄ fidē ambulauerim⁹ ad speciem pue
nire nō possumus. que nō trāsit h̄ p̄manet p̄
intellectū purgatū nobis coherētib⁹ veritati.
propt̄ea ille ait. nisi credideritis nō p̄manes
bitis. ille aut̄ nisi credideritis non itelligetis.
Et ex ambiguo ligue p̄cedētis plerūq̄ inter
pres fallit⁹ cui nō bene nota sentētia est. ⁊ eā
fiḡficacōez trāsfert q̄ a sensu scriptois penit⁹
aliena est. sic quidā codices h̄nt acuti pedes
eoz ad effūdendū sāguinē. **O**ris em̄ et acutū
ap̄d grecos ⁊ velocē fiḡficat. Ille ergo vidit
sententiā q̄ trāstulit veloces pedes eoz ad ef
fūdendū sangnē. ille at̄ ācipiti fig⁹ in aliā ptē
rapt⁹ errauit. Et talia q̄dē nō obscura h̄ falsa
sūt. quoz alia addicio est. Nō em̄ itelligēdos
h̄ emendādos tales codices pot⁹ p̄cipiendū
est. **H**inc est em̄ etiā illud. quoniā moschos
grece vitulus dicit⁹ moscheumata quidā non
intellerūt esse plantacōnes. et vitulamīna
interpretati sunt. **Q**ui error tam multos co
dices preoccupauit. vt vix inueniatur aliter
scriptum. et tamen sententia manifestissima
est. quia clarescit consequentibus verbis.

Secūdus

Nāq; adulterine plātaōes nō dabūt radi-
ces altas duemiēci? dicit̃ q̃ vitulamīna q̃ pe-
dib; p̃ teriā gradiūtur non herent radiab;.
Hāc trāslacōem in eo loco etiā cetera & texta
custodiūt. **S**z qm̃ a q̃ sit ip̃a sentētia quā p̃les
iterp̃tes p̃ sua q̃sq; facultate atq; iudicio co-
nātur eloq̃. nō apparz n̄ in ea līgua impiciat̃
quā int̃pretā? et plerūq; a sensu auctoris de-
uius aberrat int̃pres. si nō sit doctissim;? **I**git̃
ā illarū līguarū ex quib; in latinā sc̃pturā pue-
nit petēda cognitio ē ā habēde int̃pretacōes
eorū q̃ se verb; nimis obstrixerūt. nō qz suffi-
ciūt h̄ vt ex eis libertas v̄l error dirigat̃ alio-
rū q̃ nō mag; v̄ba q̃ sentētiās iterp̃tādo sc̃q̃
maluerūt. **N**ā nō solū v̄ba singula h̄ etiā lo-
cuciones sepe trāsserūtur que oīno in latine
līgue vsū si q̃s c̃suetudinē veterū q̃ latīe lo-
cuti sunt tenere noluerit trāssire nō possunt.
que aliquādo nihil adimūt it̃lectus sed of-
fendūt tamen eos q̃ plus delectātur rebo cū
etiā in earū signis sua q̃dam seruat̃ur it̃egrī-
tas. **N**am soleocisim; q̃ dicitur nihil est ali-
ud q̃ cum verba nō ea lege sibi cōaptāt̃ur q̃
cōaptauerūt q̃ priores nobis nō sine aucto-
ritate aliqua locuti sūt. **U**trū em̄ inter hoīes
an inter hominib; dicat̃ ad rerum nō p̃tinet
cognitorē. **I**tē barbarissim; q̃d est aliud nisi

Liber

verbum nō eisdem litteris vel sono enūciatū.
quo ab eis qui ante nos latine locuti sūt enū-
ciari solet. **U**trū autē ignoscere producta an-
corrupta tertia sillaba dicatur. non multum
curat. qui peccatis suis deus vt ignoscat per-
tit. q̄libet modo illud verbū sonare potuerit.
Quid est ergo integritas locutionis. nisi lati-
ne consuetudinis conseruatio loquentiū veterum
auctoritate firmata. **S**ed tamen eo magis inde
offenduntur homines quo infirmiores sunt.
et eo sunt infirmiores quo doctiores videri vo-
lunt. nō rerum sciēcia qua edificamur. sed sig-
norum qua nō inflari omnino difficile est. cū
et ip̄a rerum sciēcia sepe ceruicem erigat. nisi
dīmo reprimat iugo. **Q**uid em̄ obest intelle-
ctori qđ ita scriptum est. que est in terra in q̄ isti
insident sup̄ eam. si bona est an nequā. et que
sūt ciuitates in q̄bus ip̄i inhabitāt in ip̄is.
Quam locutionem magis aliene lingue esse
arbitror. q̄ sensum aliquē altiorē. **I**llud etiā
qđ iam auferre nō possum? de ore cantantiū
populorū. sup̄ ip̄m autē floret sanctificatio
mea. nihil sententie detrahit. auditor tamen
periciōs mallet hoc corrigi. vt non floret sed
floreat diceretur. **N**ec quicq̄m impedit cor-
rectionem nisi consuetudo cantantiū. **I**sta ergo
facile etiā contēpni possunt. si quis ea cauere

Secūdus

noluerit. que sano intellectui nihil detrahūt.
At vero illud qđ ait aplūs. qđ stultū est dei
sapiētius est hominibz. et qđ infirmū est dei
fortius est hominibz. si quis in ea grecam lo
cutiōnem seruare voluisset vt diceret qđ stul
tum est dei sapiēcius hominū. et quod infir
mum est dei fortius hominū. iret quidē vigilā
tis lectoris intētio in sentētie veritatē. h̄ tamē
aliq̄s tardior aut nō intelligeret aut etiā per
uerse itelligeret. **N**ō em̄ tantū viciosa est lo
cutio in latīna līgua talis. vrū q̄ in ambigui
tatem cadit vt quasi hominū stultum vel ho
minū infirmū sapiēciū vel fortius videatur
esse qm̄ dei. quāq̄m et illud sapiētius est ho
minibz nō caret ambiguo etiā si soleocismo
caret. **U**trum em̄ hīs hominibz ab eo qđ est
huic hoīi an ab hīs hominibz ab eo qđ est
h̄ hoīe dēm sit nō apparet nisi illuīacōe sentē
tie. **M**eli⁹ itaqz ita dicit. Sapiēci⁹ ē q̄ hoīes.
et forti⁹ est qm̄ homines. **D**e ambiguis aut
signis post loquemur. nūc de incognitis agi
mus quorū due forme sūt. quantū ad verba
ptinet. **N**āqz aut ignotū verbū facit herere
lectorē. aut ignota locutio. **Q**ue si ex alienis
linguis veniūt. aut querēda sunt ab earum
linguarū hominibz. aut ecclīe līgue si et oīū
et ingeniū est discēde. aut plurimū itēpretū

Libre

consulēda collatio est. Si at ipsius lingue nrē
aliq̄ verba locutiōesq̄ ignoām? legendi cōsue-
tudinē audiēdiq̄ innotescūt. **N**ulla sane sūt
magis mandāda memoriē. q̄ illorū verborū lo-
cutionūq̄ genera q̄ ignoram? . vt cū vel peri-
ciōs occurrerit de q̄ queri possint. vel talis le-
ctio q̄ vel præcedētibz vel cōsequētibz vel vtriusq̄
ostendat quā vim hēat vel q̄d significet q̄d
ignoram? . facile adiuuāte memoriā possum?
aduertere vel discere. q̄ q̄ tanta est vis cōsue-
tudinē etiā ad discendū. vt q̄ in scripturis scīs
q̄dāmodo nutriti educatiq̄ sūt. magis alias
locutiōes mirētur easq̄ minus latinas putēt
q̄ illas q̄s in scripturis didicerūt. neq̄ in la-
tine lingue auctoribz repiunt. **P**lurimū hoc
q̄ iuuat interpretū numerositas collatis co-
dicibz inspecta atq̄ discussa. tantū absit falsi-
tas. **N**ā codicibz emendādis pri? debet inui-
gilāe solercia eorū q̄ scripturās diuinas nosse
desiderāt. vt emēdatīs nō emendatī cedāt. ex
vno dūtāt interpretacōnis genere venien-
tes **I**n ipsis at interpretacōnibz italia ceteris
preferat. **N**ā est verborū tenaciōr cū p̄spici-
tate sentētiē. et latinis quibuscūbet emendā-
dis greci adhibeātur. in quibz. lxx. interpre-
tum q̄d ad vetus testamentū attinet excellit
auctoritas. qui iam p̄ omnes ecclesias tanta

Secūdus

pñtia spūs scī itēptati eē dicunt. vt os vnū
tot hoīm fuerit. q̄ sic fertur mltiq; nō idigni
fide p̄dicāt. singul̄ cellis etiā singuli separati
cū intēptati essent. nihil in aliqui? eorū cōdicē
inuentū est. qđ nō hīs dē verb. eodēq; v̄borū
ordine inueniret̄ in ceteris **Q**uis huic aucto
ritati d̄ferre aliqđ. nedum p̄ferre audeat? **S**i
autem d̄tulerūt vt vna omniū cōmuni tracta
tu iudicioq; vox fieret. nec sic quidem quem
q̄m vnū hominē qualibet periciā ad emen
dandū tot seniorum doctorūq; consensū aspi
rare oportet aut deet. **Q**uam obrem etiam
si aliqđ aliter in hebreis exemplarib; inue
nitur q̄m isti posuerūt. cōdendū arbitroz di
uine dispēsacōni q̄ p̄ eos facta est. vt libri q̄s
iudea gens ceteris pplis vel religione vel iui
dia p̄dere nolebat. credituris p̄ dñm gētib;
mīstra regis ptholomei ptāte tāto ante pro
derētur **I**taq; fieri p̄t. vt sic illi intēptati sint.
quemadmodū d̄gruere gētibus ille qui eos
regebat. ⁊ qui vnū os oīb; fecerat spūs scīs
indicauit. **S**ed tamen vt superius dixi. horū
quoq; interpretū qui verbis tenacius inhe
serunt collatio nō est inutilis ad explanandā
sepe sententiam. **L**atini ergo cōdices vt di
cere cōperam veteris testamenti si necesse fu
erit grecorum auctoritate emendandi sunt.

Libre

et eorum potissimi qui cum essent septuaginta uno
ore interpretati esse prohibent. Libros autem noui testa-
menti si quod in latinis uarietatibus titubant grecis
cedere optere non dubium est. et maxime quod apud ecclesias
doctiores et diligentiores reperitur. In translatis
vero signis. si quod forte ignota cogunt herere lectori
rem partim linguarum noticia. partim rerum inuestiganda
sunt. Aliquod ei ad similitudinem ualere. et paulo dubio
secretum quoddam insinuat syloa piscina ubi faciem
lauare iussus est cui oculos dominus luto de sputo factum
inungere ait. quod tamen nomen lingue incognite nisi eu-
angelista interpretatur. esset. tam magnum intellectus latet.
Sic etiam multa quod ab auctoribus eorundem librorum
interpretata non sunt nomina hebraea non est dubitan-
dum hunc non parum uim atque adiutorium ad solu-
enda enigmata scripturarum. si quis ea possit inter-
pretari. Quod nonnulli eiusdem lingue partim uiri non
sane primum beneficium presterunt posteris. qui
separata de scripturis eadem omnia uerba interpreta-
ti sunt. et quod sit adam quod eua. quid abraham
quid moyses. siue etiam locorum nomina. quod sit
iherusalem. vel syon vel ihericho vel syna vel li-
banus. vel iordanis vel quaecumque alia in illa lin-
gua nobis sunt incognita nomina. Quibus
aptis et interpretatis multe in scripturis figu-
rate locutiones manifestantur. Verum autem igno-
rantia facit obscuras figuratas locutiones cum

Secūdus

ignoram? vel aiantū vel lapidū. vel herbarū
naturas. aliarū re rerū. q̄ plerūq; in scriptūis
filitudī alicui? grā ponū? **N**ā a de serpēte qđ
notū ē totū corp? eū p capite obicē ferētibz
q̄ntū illustrat sensū illū qđ dñs iubet astutos
nos eē vt serpētes. vt. s. pzo capite nrō qđ ē
xp̄s. corp? potī? p se q̄ntibz offeram? . ne fides
xp̄iana tanq̄ caput necē? in nob. si p̄entes
corpi negem? deū **V**t illd. qđ p caūne āgustī
as coartat? deposita vetēi tunica vires nouas
accipe dr q̄ntū dueit ad imitandā ip̄s? astu
ciā serpētis exuendūq; veterē hoīez sic apls
dt vt iduam? nouo. a exēplū p āgustias di
cēte dño itrate p angustā portā? **V**t ergo no
ticia natūe serpētis illustrat multas filitudīes
q̄s de h̄ aiantē sc̄ptura dare osuevit. sic igno
rātia nōnullorū aialū q̄ nō min? p filitudīes
omeōrat. ipedit p̄mū lectorē **S**ic lapidū sic
herbarū vl̄ q̄rūq; tenē? radicibz **N**ā a carbū
culi noticia qđ lucet ī tenebris m̄ta illuīat ec
obscura librorū. vbicūq; prop̄t similitudinē
poitur et ignorātia berilli vel adamātis clau
dit plerūq; itelligētie fores **N**ec aliā ob cām
facile ē itelligē pacē ppetuā sigficari oleo ra
mulo. quē rediens ad archā colūba ptulit n̄
qz nouim? a olei lenē ctactū nō facile alieno
humorē corūpi. a arborē ipsā frōdē phēnē

Libet

Multi autē propter ignorantiam yfopi dū nesci
quā vim hēat. vel ad purgandū pulmōem.
vel ut dicit̃ ad saxa radicibz penetrāda cū sit
herba brevis atq; humil̃ oīo iuenire nō pos
sunt. q̃re sit dictū. asperges me yfopo et mūda
bor. Quōz etiā impicia mīta faciūt nō itellige
trāslate ac mystice posita in scripturis. Ingeni
um quippe ut ita dixerim īgeniū nō potest
nō mouē qd sibi velit qd et moyses et helias
et ip̃e dñs q̃dragita diebz ieiunauerūt. cui?
actōis figurātus q̃dam nodus mī hui? nūi
cōgnitōe et cōsideracōe nō soluit̃. habet em̃ de
nariū quat tanq̃ cōgnitōem oīm rez intertā
tpibz. Quaternario quippe nūo et diurna et
ānua curricula pagūtur. Diurna matutinis
meridianis vesp̃tinis. nocturnisq; horaz spa
cijs. Annua ṽnis autūpnalibz hiemalibus
q; mēfibz. A tpm at dilcōe. dū in tpiibz viui
mus propt̃ etnitatē in qua viuē volum?. ab
stinēdū et ieiunandū est. q̃uis tpm cursibz.
ipsa nob̃ insinuet̃ doct̃ia cōtēpnēdoz tpm. et
appetēdoz eternoz. **P**orro at denari? nūus
creatois atq; creatuē significat scīam. Nā t̃ni
tas creatois est. septenari? autē numer? cre
aturarum indicat propter vitam et corpus
Nam in illa tria sunt. Vnde etiā. toto corde.
tota anima tota mente diligendus est deus.

Secūdus

In corde autē manifestissime q̄tuor apparēt.
quibz cōstāt elemēta. In hoc ergo denario dū
tpas nobis insinuat. id est q̄ter ducit caste
et cōtinēter a tpm delectacōe viuē. h̄ est q̄dras
ginta diebz ieiunāe. hoc lex cui? psona est in
moysē. h̄ prophēcia cui? psonā gerit helyas
Hoc ipse dñs monet q̄ tanq̄ testioniū hñs
ex lege et pphetis medi? int̄ illos ī mōte tribz
discipul? vidētibz atqz stupētibz claruit. Peīde
ita q̄rit. quō q̄nq̄genari? de q̄dragenario nūo
existat qui nō mediocrit̄ in nrā religiōe sacra
tus est prop̄ p̄thecosten. et quō ter ductus
prop̄ tria tpa ante legē sub lege. sub grācia
Vel prop̄ nomē p̄ris et filij. et spūs s̄cti ad
iuncta eminet? . ipsa trinitate ad purgatissi
me ecclē mīsteriū referat. pueniatqz ad centū
quinq̄ginta pisces. q̄s recia post resurrectōez
dñi in dexterā partē missa ceperūt. Ita mul
tis alijs atqz alijs numeroz formis quedā si
militudinū in sanctis libris secreta p̄mūtur
que prop̄ nūoz impericiā legentibz clausa
sunt. Non pauca etiam claudit atqz obtegīt
nōnullarū rerum musicarū ignorātia. Nā
et de psalterij et cythare differentia quidam
non incōtinue aliquas rerum figuras apuit
Et decem cordarū psalteriū non inopportune
inter doctos queritur utrū habeat aliq̄ legē

Libet

musice que ad tantū neruoz numerū cogat.
an vero si nō habet eo ipso magis sacrate ac
cipiendus sit ipse nūs vel propē decalogū le
gis: de q̄ itē nūo si q̄rat nō nisi ad creatorem
creaturāq; referēdus est. vel propē superius
expositū ipm denariū. Et ille nūs edificacōis
tēpli dīneōratus in euāgelio. xl. s. a vi. ānoꝝ
nescio qđ musicū sonat a relatus ad fabricā
dñi corpi. proē quā tēpli mētio scā est. co
git nōnullos hēticos cōfiteri filiū dei nō falso
h̄ vō et hūano corpe indutū. Et nūm quippe
et musicā pleisq; locis in scīs sc̄pturis posita
honorabit iuemin? Non em̄ audiēdi sunt
errores gentiliū. sup̄sticionū q̄ nouē musas
iouis et memorie filias esse finxerūt. Hefel
lit eos varro q̄ nescio vtrū apud eos quisq;
taliū rerū doctor vel curiosior esse possit. Vi
cit em̄ ciuitatē nescio quā. Non em̄ nomē re
colo. locasse tres artifices terna simulachra
musarum q̄ in tēplo appollinis dono ponēt.
vt q̄squis artificiū pulchriora formass̄. ab il
lo potissim̄ electa emeret ita cōtigisse vt opera
sua q̄ illi artifices eque pulchra explicarēt.
et placuisse ciuitati oēs nouē atq; omēs esse
emptas. vt in appollinis tēplo dedicarentur.
q̄bus postea dicit hesiodū poetā iposuisse vo
cabula. Nō ergo iupit̄ nouē musas genuit.

Secūdus

sed tres ternas creauerūt fabri. Tres aut nō
propterea ciuitas illa locauerat. quia in somp
nis eas viderat. aut tot se cuiusq̃ illoꝝ oculis
demonstrauerāt. s; quia facile eāt aiaduertere
oēm sonū q̃ materies cātalenaꝝ est triformē
esse natura. Aut em̃ vte edit. sicuti illoꝝ est
q̃ faucibus siue organo canūt. aut flatu sic tu
barū et tibiārū. aut pulsu sicut in citharis et
tūpanis et q̃buslib; alijs q̃ paucēdo canora
sunt. S; siue ita se hēat qđ varro retulit. siue
nō ita. Nos tū nō prop̃t sup̃sticiōez p̃phanā
debem; musicā fugē. si qđ inde vtile ad intelli
gendas scripturas scās rape potuerim;. nec
ad illoꝝ theatricas nugas. auerti si aliqđ de
cythais et de organis qđ ad spūalia capiēda
valeat disputeim;. Neq; em̃ et liās discē nō
debuiim; q̃a eaz̃ reptorē dicūt esse mercuriū.
aut q̃a iusticiē ṽtutiq; tēpla dedicauerūt. et q̃
corde gestāda sūt in lapidib; adorāē malue
rūt. prop̃tea nobis iusticia ṽtusq; fugiēda ē
ymō vero q̃sq; bonus est ver; xpianusq; dñm
sui eē itelligat vbiq; iuenerit veritatē quā
cōfērēs et agnoscerēs. etiā in līs sacris sup̃stici
ciosa figmēta repudiet doleatq; hoīnes atq;
caueat q̃ cognoscerēs deū nō vt deū glorifica
uerūt. s; euauerūt in cogitacōib; suis. et ob
scuratū est insipies cor eoz̃ dicētes em̃ se esse

Libre

sapiētes stulti fā sūt et imutauerūt glaz īcor
ruptibil dei ī silitudinē imaginis corruptibil
hoīs et volucy a q̄drupedū a serpentū. **S**z
vt totū istū locū nā est maxie necēri? diligen
tius explicem? duo sūt gna doctriay q̄ in gēti
libo ēē moribz exercent vnū eay rex q̄s insti
tuerūt hoīes alterū eay q̄s aiadūterūt iam
pactas ā dmit? institutas. **I**llud qd ē fm institu
cōes hoīm pti supsticiosū est. pti nō est. **S**up
sticiosum est quicqd institutū est ab hoībz ad
faciēda a colēda ydola. pti nēs vl ad colēdā
sicut deū creaturā partē re vllā creature. **N**el
ad cōsultacōes a pacta quedā significationū
cū demonibz placita atqz federata. qualia sūt
molimina magicarū artū. que quidā cōmes
morare potius qm docere assolent poete. ex
quo genere sunt. sed quasi licētiore vanitate
aruspiciū et auguriū libri. **A**d hoc genus pti
nent omēs ligature atqz remedia que medi
corum quoqz disciplina cōdēpnat. siue in pre
cantacōmibz. siue in qbusdā notis quos carac
teres vocāt. siue in qbusdā rebz suspendēdis
atqz ligādis vel etiā saltādis qdam modo nō
ad tēptacōez corpis s; ad qsdā significationes
ā occultas aut ēē manifestas q micioze noīe
phificā vocāt. vt nō qsi supsticiose iplicare s;
natā pdesse videā. sicuti sūt. ī aures in sumo

Secūdus

auriū singulay aut destructionū ossibz anſu
le in digitis. aut cum tibi dicat ſingulaēti. vt
dextra manu ſiſtrū pollicē teneas. hīs ad
iungūtur milia inamiffimay obſeruacōm **S**i
membz aliqđ ſalierit ſi iūctim ambulanti
amicis lapis aut canis aut puer mediꝝ inter
uenerit. atq; illud qđ lapidē calcāt. tanq̃ di
reptorē amicie minꝝ moleſtū eſt. quā cū ino
centē puez collapho pcutiūt. ſi parit ambu
lanti intercurrit. **S**z bellū eſt qđ aliquādo
pueri vīdicantꝝ a canibz. **N**ā plerūq; tā ſup
ſticioſi ſūt quidā. vt etiā canē qui mediꝝ iter
uenit ferire audeāt nō ipune. **N**āq; a vano
ē medio. cito ille interdū puiſſorē ſuū ad vꝝ
mediū mictit hinc ſunt etiā illa limen calcaē
dum ante domū ſuā tranſit redire ad lectū. ſi
quis dum ſe calceat ſternutauit redire domū
ſi procedēs offenderit cū veſtibz a ſoricibz ro
ditur plus timere ſuſpicōem futuri mali qm
preſens dapnū dolere. **V**nde illd elegāter di
ctum eſt cathomis. qui cū aſultus eſſet a quo
dam qui ſibi a ſoricibz eroſas caligas diceꝝ
Reſpōdit nō eſſe mōſtrū. ſed vere mōſtrum
habendum fuiſſe ſi ſorices a caligis roderentꝝ
tur. **N**eq; illi ab hoc genere pncioſe ſup
ſticōniſ ſegregādi ſunt q̃ gene thliaci pꝝpē
nataliū dieꝝ aſideracōnes. nunc autē vulgo

Libet

mathematici vocā^r **N**ā et ipsi quibus verā stel-
larū positiōez cū quāsq; nascit^r sectent^r. et aliqui
ec puestigēt. tñ qđ inde conā^r v^ractōes nrās
v^ractionū euēt^r p^rdicē minis errāt. et vendūt
ipitis hoīb^z miserabilē seruitutē **N**ā quāsq;
liber huiōi ad mathematicū cū īgressus fuit
dat pecuniā vt seruus inde exeat. a martis a
veneīs l^r poti^r oīm fidez q^z illi q^z p^rmi erraue-
rūt. errorēq; posteris p^rmauerūt v^r bestiaz
p^rt^r similitudinē v^r hoīm ad ipōs hoīes honora-
dos iposuerūt vocabla **N**ō eī mirandū est cū
ec propioīb^z reātorib^zq; t^rpib^z fid^r qđ ap-
pellam^r lucifery honoi et noi cesaris romā di-
caē conati sūt **E**t forte fēm ess^r atq; iss^r i vetu-
statē n^r auia ei^r ven^r p^roccupass^r h^r noī^r p^rdiū.
neq; iure illo ad hēdes traicēt viua possede-
rat a possidēdū petiuerat **N**ā vbi vacabat lo-
cus neq; alicui^r p^rioz mortuoz honoē tene-
bat fēm ē qđ in rebo talib^z fieri sol^r. **P**ro q^znti-
li eīm et sextili mensib^z. **I**ulium atq; augustū
vocam^r. de honoīb^z hoīm iulij cesaris atq; au-
gusti cesaris nūcupatos. vt facile q^z voluerit
intelligat etiā illa sidera p^rimo sine hīs no-
minib^z celo vagata esse. **M**ortuus autē illis
quoz honorare memoriā vel coacti sūt hoīes
regia ptāte vel placuit hūana vanitate noīa
eoz iponētes siderib^z eosipso sibi mortuos

Secūdus

in celū leuare videbātur. **S**z qđlibz vocentur
ab hoībz sūt tamē sidera qđ de? instituit ⁊ ordi
nauit vt voluit. ⁊ est certus motus illoz quo
tpa distiguunt⁹ atq; variātur. Quē motū no
tare cū qsq; nascit⁹. quō se hēat facile ē p eoz
inuētas dscriptasq; regulas qđ scā scriptura
adēpnat dicēs **S**i em tantū potuerūt scire vt
possent estiāre seculū. quō ei? dñm nō facili?
inuenerūt. **S**z ex ea notacōe velle nascētium
mores actus euētus predicē. magnus error
et magna demēcia est et apud eos quidē qđ ta
lia dediscēdo dederūt. sine vlla dubitacōe
refellitur hec supsticio. **C**ōstellacōes em qđ
vocāt notatio ē fidez quō se hēbant cū ille na
scret⁹ de qđ isti miseri a miserioribz dfuluntur
fieri at pōt vt aliq gemini tā seqāter fundāt⁹
ex vtero. vt interuallū tps inter eos nullū
possit dephēndi. ⁊ dstellationū nūis annoz
taī. **N**ū ncōē est nōnullos geminos easdē hrē
dstellacōes cū paria rerū vel qđ agūt vel qđ
patiunt⁹ euētus nō habeāt s; plerūq; ita dis
paria vt alius felicissim⁹ alius infelicissimus
viuat. sic esau et iacob. geminos accepimus
natos. ita vt iacob qđ posterior nascebat⁹ ma
nu plantā pcedētis fr̄is tenēs iueneret⁹. horū
certe dies atq; hora nascētū aliē notari non
pos; n̄ vt amboz dstellatio es; vna. **Q**uātū

Liber

aūt iter sit int̃ amboꝝ mores scā laboēs atqꝫ
succēssus sc̃ptura testis est iam ore oīm gētū
puagata. **N**eqꝫ em̃ ad rē p̃tiet qđ dicūt ip̃m
momentū minimū atqꝫ angustissim̃ t̃pis qđ
geinoꝝ p̃tū distēmiat multū valē in rēꝝ na
tura. atqꝫ celestiū coꝝpm rapidissimā velocitate
Et si ei cōcedā vt p̃simū valeat. tū in cōstellaz
tioibꝫ a mathematico iueniri nō p̃t. q̃bo īspe
ctis se fata dicē p̃fiteat. **Q**đ 8° in cōstellacōibꝫ
nō iueit q̃s necē ē unas īspiciat siue de iacob
siue de eiꝫ frē cōsulat qđ ei prodest si discat in
celo qđ temere securꝫ infamat ⁊ nō discat in
tabula quā frustra sollicitus intuet. **Q**ua re
iste quoqꝫ opimōnes quibusdā rerū signis
hūana p̃sumptōne institutis ad eadē illa q̃si
quedā cum demoibꝫ pacta et cōuēta referēde
sūt. **H**inc em̃ fit vt occulto quodā iudicio di
uino cupidi malarū rerū homines tradātur
illudēdi et decipiendi p̃o meritis voluntatū
suarū illudētibꝫ eos atqꝫ decipiētibꝫ p̃uarica
toribus āgelis quibꝫ ista pars mūdi infima
scđm pulcherrimū ordinē rerum diuine p̃o
uidentie lege subiecta est. **Q**uibus illusionibꝫ
et decēpōibꝫ euenit vt istis sup̃sticio
sis et p̃uiciosis diuinationū generibꝫ multa
preteita ⁊ futura dicātur. nec aliter accīdant
quā dicuntur. multaqꝫ obseruantibus scđm

Secūdus

obseruacōes suas eueniant. quibz īpliciati cu
riofiores fiant. et sese magis magisqz īserāt
mūltiplicibz laqueis p̄uiciofissim̄ errois. **H**o
gen? fornicacōis aīe salubrit̄ dīna nō tacuit.
neqz ab ea sic detruit aīas. vt p̄p̄ea talia ne
garet esse sectāda q̄a falsa dicūt a p̄fessoibz
eoz. s; etiā si dixerint nobis inquit et ita eue
nerint ne credatis eis. **N**ō em̄ qz ymago sa
muelis mortui saul vera p̄nūciauit. propt̄ea
talīa sacrilegia quibz ymago illa presentata
est min? exercitāda sūt. aut q̄a ī actibz ap̄loz
ventriloqua femīa verū testimoniū phibuit
ap̄lis dñi. ideo paulus ap̄lus pep̄cit illi sp̄iri
tui ac nō poti? femīnā illam demonij cōzrep
tione atqz exclusione mūdauit. **O**mnes igit
artifices huiusmodi v̄l nugatorie v̄l nōrie su
p̄sticōnis lex quadā pestifera societate hoīm
et demonū quasi pacta īfidelis et dolose amī
ciē cōstituta penitus sunt repudiāda et fugi
enda xp̄iano. nō qđ ydolū sit aliquid vt ait
ap̄lus. sed q̄a que īmolant demonijs īmolāt
et nō deo. nolo vos socios demonioz fieri. **Q**đ
āt de ydolis et de īmolacōibz q̄ honoi eoz ex
hibētur dixit ap̄ls hoc de omnibz ymagma
rijs signis sentiendū est. que vel ad cultū ydo
lorum vel ad creaturā eiusqz p̄tes tanq̄m deū
colendas trahunt. vel ad remedioz aliarūqz

Libet

obseruationū curā p̄tinēt q̄ nō sūt diuinitus
ad dilectōem dei et p̄ximī tanq̄ publice cōsti
tuta. h̄ p̄ priuatas appetitōes rerū tp̄ aliū cor
da dissipāt miserorū. **I**n oībo ergo istis docu
mētis societas deōnū foemidāda ē atq; cauē
da q̄ nihil cū p̄ncipe suo diabolo n̄ editū n̄m
claudē atq; obserare conant̄. Sic at de stell̄
q̄s addidit et ordiauit de? hūane et deceptorie
coniecture ab homībo institute sūt. sic etiā de
q̄busq; nascētībo vel quō diuine p̄uidētīe ad
ministracōe existētībo rebo mltā mltā hūanis
suspiciōib; quasi regularit̄ coniectata l̄ris mā
dauerūt. si forte insolite acciderit. tanq̄ si mu
la pariat. ā fulmine aliq̄d p̄cudat̄. Que oīa
tm̄ valent. quantū p̄sumpcōe aīorū quasi cōi
quadā ligua cū demonib; federata sūt. Que
tm̄ plena sūt oīa pestifere curiositatis cruciā
tis sollicitudis mortifere seruitutis. **N**ō ei qz
valebāt aiadūsa sūt. h̄ aiaduertēdo atq; fig
nādo factū est vt valerēt. Et ideo diuersis di
uersa pueniūt scđz cogitacōes et p̄sumpcōes
suas. **I**lli em̄ spūs q̄ decipe volūt talia p̄curāt
cuiq̄. qualibet eū irretitū p̄ suspiciōes et cōsen
siones eius vidēt. Sicut em̄ verbi gracia vna
figura lrē que decusatī notat̄ aliud apud gre
cos aliud apud latīos valet nō natura h̄ pla
cito et cōsensioe significādi. et ideo q̄ vtrāq; līn

Secūdus

guā nouit si hoī greco velit aliq̄d significare
scribēdo nō in ea significacōe ponit hāc līam
in q̄ eā ponit cū hoī scribit latīo Et beta vno
eodēq; sono apd grecos lrē apud latīos ole
ris nomē est Et cū dico lege in hīs duab; fil
labis aliū grec? aliud latin? itelligit. Sic g^o
hee oēs siḡficacōes pro sue cuiusq; societatis
cōsensu aīos mouēt. ⁊ q̄a diūsa ē cōsensio di
uersē mouēt nec ideo cōsensēt ī eas hoīes. q̄a
iam valebāt ad siḡficacōez. h̄ ideo valent q̄a
cōsensērūt in eas Sic ec̄ illa siḡ q̄b; p̄uiciofa
demonū societas opat̄ pro cuiusq; observa
tioib; valēt Qd̄ manifestissimē ostēdit ritus au
guriū. q̄ et anteq̄ obseruēt ⁊ postea q̄ obser
uata signa tenuerūt id agūt ne videāt vola
tus. ⁊ audiāt vocēs auiū. q̄a nulla ista signa
sūt nisi cōsensus obseruantis accēdat. Quib;
amputatis atq; eradicatis ab aīo xp̄iano. de
inde vidēde sūt institucōes hominū nō sup̄sti
ciose. id est nō cū demonib; sed cū ip̄is homi
nibus institute. Namq; oīa que ideo valent
int̄ hoīes. q̄a placuit īter eos vt valeāt insti
tuta hominū sūt quoz partim sup̄flua luxu
riosaq; instituta sunt partim cōmoda et nez
cessaria Illa em̄ signa que saltando faciūt hi
striones si natura nq̄ instituto et cōsensu ho
minū valrent nō primis temporib; saltante

Libet

pātominiō pco pñūciaret ppo carthaginis
qd saltator vellet itelligi qd adhuc multi me
mimerūt senes. quoz relatu h̄ solem? audire
qd idō credendū est q̄a nūc q̄z si q̄s theatrū
taliū nugaz ipitus intraueit. nisi ei dicat? ab
altero qd illi motus significet frustra tot? in
tētus est. **A**ppetūt tamē oēs q̄ndā similitudinē
in significādo vt ipsa signa quantū possunt
rebo q̄ significātur similia sint. **S**z q̄a multis
modis simile aliqd alicui potest eē nō cōstāt
talīa signa inter hoīes nisi cōsensus accēdat.
In picturis vō et statuis ceterisq; huiōi simu
latis opib; maxie pitoz artificū nemo errat
cū similia viderit vt agnoscat q̄bus sint rebo
filia. **E**t hoc totū genus inter supflua hoīm
instituta numerādum est. nisi cū itereſt quid
eoz q̄ de causa: vbi et quādo et cui? auctōitate
fiat. **M**ilia deniq; fictarū fabularū et falsarū
quarū mendacijs hoīes delectātur humana
instituta sunt et nulla magis hominū prop̄a
q̄ a seipsis habēt estimāda sūt q̄m q; falsa at
q; mēdacia. **C**ōmoda vero et necessāia hoīm
cū hoīb; instituta sunt quecūq; in habitu vel
cultu corpis ad sexus vel honores discernen
dos differēcia. placuit vt inuābilia ḡna siḡfi
cationū sine q̄bu? hūana societas. ā nō oīno.
aut min? cōmode gerit? queq; in pōdeib; atq;

Secūdus

mēsuris ⁊ nūmoy ipressiomibꝫ vñ estimacōi
bus sua cuiqꝫ ciuitati et pꝑo sūt pꝑa. ⁊ cē
tera huiꝫ. **Q**ue nisi hoīm īstituta eēnt. nō p
diūsos pꝑos varia essent. nec in ipsis singul
pꝑo arbitrio suoy pꝑcipū mutarē. **S**ꝫ h tō
pꝑs hūanoy īstitutoy q̄ ad vsū vite necēarium
pꝑficiūt neqꝫm est fugiēda xp̄iano. ymo etiā
q̄ntū satis ē intueha meōziaqꝫ retinēda. **A**dū
brata em̄ q̄dā ⁊ natūalibꝫ vtiqꝫ filia hoīm
īstituta sūt. qꝫ ea q̄ ad societate vt dcm ē de
monū pꝑtinēt. penit? repudiāda sūt ⁊ detestā
da. **E**a vō q̄ hoīes cū hoībꝫ hñt assumēda in
q̄ntū nō sūt luxuiosa atqꝫ supflua. ⁊ maxime
līay figūe. sine q̄bꝫ legē nō possum? . liguarū
qꝫ vaietas. q̄ntū satis ē de q̄ supi? disputam?
Ex eo gñe sūt ec̄ note. q̄s q̄ didicērit pꝑpe
iam notarij appellā. vtilia sūt ista. nec discū
tur illicite. nec supsticiose iplicāt. nec luxū ge
nerāt si tm̄ occupent. vt maioribꝫ rebꝫ ad q̄s
adipiscēdas seruire dñt nō sint impedimēto
Nam vero illa q̄ nō instituēdo h̄ aut transacta
tpibꝫ. ā dimit? īstituta iuestigādo hoīes pꝑdi
derūt vbiqꝫ discant nō sūt hoīm īstituta ex
istimāda. q̄rū alia sūt ad sensus corpis. alia
vō ad rōem animi pꝑtinētia. **S**ꝫ illa que sensu
corpis attigunt. vel narrata credim? . vel de
mōstrata sentim? . vñ exꝑta conicim? **Q**uicqꝫ

Libre

igitur de ordine temporum transactionum indicat. ea
que appellat historiā plurimū nos adiuvet ad li-
bros sanctos intelligēdos. et si propter ecclesiarum puerili
eruditione discat. **N**ā et per olimpiadas et per consulū
notia multa sepe quāvis a nobis. et ignorantia consula-
tus qui natus est dominus vel qui passus est. nonnullos
coegit errare. ut putaret quodraginta sex annorum
etate passum esse dominum. quia per hos annos edifi-
catū esse templū dictū est a iudeis quod magi-
nem domini corporis habebat. et annorum quidē fere
xxx. baptizatū esse retinemus auctoritate euā-
gelica. sed postea quāt annos in hac vita egerit quāvis
textu ipso actionū eius. aīaduerti possit. tamen ne
aliunde caligo dubitationis oriatur. de historia
gentiū collata cum euāgelio liquidius certiusque
colligitur. **T**ūc enim videbitur non frustra esse dictū
quod quadraginta sex annis templū edificatū sit.
ut cum referri iste nūus ad etatē dominum non potue-
rit. ad secretiore instructionē humani corporis
referat quo indui propter nos non dedignatus
est. vnicus dei filius. per quē facta sunt omnia **D**e uti-
litate autē historie ut omittā grecos quantā
noster ambrosius questionē soluit calūpniā
tibi platonicis locutionibus et dilectionibus que dicere ausi
sunt. omnes dominum nostrum in iū xpi sentias quos mirari et pēdi-
care coguntur de platois libris eū didicisse quā
longe ante humanū aduentū dominum platonē fuisse

Secūdus

negai nō p̄t Mōne meōzat? ep̄s cōfideāta hi
 stoia gētū. cū t̄p̄p̄is platonē Jēmie t̄p̄ib; p
 fcm fuisse i egiptū. vbi p̄p̄ba ille tūc eāt p̄ba
 bili? eē oñdit q̄ plato poti? n̄is l̄is p̄ Jēmiā
 fueit ibut? vt illa poss; docē a scribē q̄ iue lau
 dā? An l̄as ei gētis hebreoz i q̄ vni? dei cul
 tus emicuit ex q̄ f̄m carnē vit dñs n̄r. ne ipse
 q̄dē pitagoās fuit. a c? posteis platonē theo
 logiā didicisse isti asserūt Jta cōfideat̄ t̄p̄ib; sit
 m̄co credibili? istos poti? de l̄is n̄is hūisse q̄
 cūq; bō a v̄a dixerūt q̄ de platois dñm n̄m
 ibm xpm qd̄ clemētissi^m ē credē Narracōe at
 histoica cū p̄tita eē hoīm istitū narrā? nō inē
 hūa^a istitū ip̄a histoia nūanda ē qz iā q̄ t̄is
 rūt nec ifcā fici p̄nt i ordie ip̄oz hūda sūt. q̄z
 est additor a admīstrator d̄s Aliđ ē ei fca nar
 raē aliđ docē faciēda histoia fca narēt fidelē
 atq; vtilē Libri at aruspiciū et q̄q; files l̄re fa
 ciēda f̄obfūada itendūt docē moitois auda
 cia nō iudiciū fidē Est eē narētio demōstracōi
 f̄is q̄ nō p̄tita h̄ p̄ntia iudicā? i gr̄is. i q̄ gñe
 sūt q̄cūq; de locoz situ natūis aīaliū. lignoz
 lapidū herbar; aliorūue corpa sc̄pta sūt De
 q̄ gñe supi? egi? eāq; cōgnicōez valē ad enig
 mata scripturaz soluēda docuim? nō vt pro
 q̄busdā figmis adhibeant. tanq̄ ad remedia
 vel ad machinamēta supersticōis alicuius.

Libet

Nam et illud genus iam distinctū ab hoc li-
cito et libero separauim? Aliud est ei dicere
tritā istam herbā si bibeis venter nō dolebit.
et aliud est dicē istā herbā collo si suspēderis
venter nō dolebit. Ibi em̄ cōtempatio proba-
tur salubris. b̄ significatio sup̄sticiosa dāpnā-
tur. q̄q̄ vbi p̄cantacōes ⁊ iuocacōes ⁊ cara-
cteres nō sūt. plerūq; dubiū est vtrū res q̄
alligat̄ aut quō adiūgit̄ sanādo corpi vi na-
ture valeat qđ libere adhibēdū est an signifi-
cativa qđā obligacōe pueniat qđ tāto p̄ius
dēti? optz caue xpianū. q̄nto efficaciz pdesse
videbit̄. S; vbi latz. q̄ causa qđ valeat. q̄ aio
q̄sq; vtaf̄ interest dūtazat in sanādis vel tē-
perādis corpi b; siue in medicīa. siue in agri-
cultura. Sidesz at agnoscedoz nō narratio s;
demonstratio est quoz per pauca sc̄ptura me-
morat Sic at plimis notus est lune cursus. q̄
etiā ad passionē dīm amūsarie celebrandā so-
lēpniter adhibet̄ sic paucissimis ceteroz q;
sydesz vel ort? v; occasus vel alia q̄libz momē-
ta sine vllo erroē sūt notissima Que p̄ scipsā
cognitio q̄m q̄ sup̄sticiose nō alliget̄. nō mul-
tum tñ ac prope nihil adiuuat tractacōez di-
uinarū sc̄pturaz. ⁊ ifructuosa intencōe plus
īpedit. ⁊ q̄a failiaīs ē p̄niciosiss̄o erroi fatua
fata cātantiū cōmodi? honestiusq; cōtēpnit̄.

Secūdus

Habet autē p̄ter demōstracōem p̄sentū etiā
p̄teritorū narrationi simile aliquid qđ a p̄nti
posicōe. motuq; fidey et in p̄tita eoy vesti
gia regulariter recurrere licet. **H**abz etiā futu
rozū regulares coniecturas nō suspiciosas et
abhōiosas s̄m̄ratas nō vt ex eis aliqđ trahē
in nrā fata et euētus tēptem? . q̄lia genetliaz
cozū deliramēta sūt scđm q̄ntū ad ip̄a p̄tinet
fideā. **N**ā sic is q̄ d̄putat lunā cū hodie ispe
erit quota sit et ante q̄slibz ānos q̄ta fueit. et
post q̄slibz ānos quota futura sit. p̄t dicē sic
de vno q̄z fidey. q̄ ea perite d̄putāt respondē
d̄sueuerūt. **D**e q̄ tota cognicōne q̄ntū ad vsū
eius attinet qđ mihi videret̄ apui. **A**rtiū ec
ceterarū q̄bus aliqđ fabricat̄ vel qđ remane
at post opacōnem artificis ab illo effcū. sicut
dom? et scāpnū et vas aliqđ. atq; alia huiōi
q̄ vel mīsteriū qđdā exhibēt opanti deo. sicut
medicīa et agricultura et gubnatio. v̄l q̄z oīs
effcūs ē actio sic saltationū et cursuū. et luctas
minū. **H**ay g° cūctay artiū de p̄teit̄ exp̄nē
ta faciūt ec futuā comici. **N**ā null? eay artifex
mēb̄r mouet i opā° n̄ p̄titorū mēozīā cū futuō
rū exp̄cātiōe d̄tērat. **H**ay g° d̄gtio tēuit i ip̄a
hūa^a vita cursuq; vsurpāda ē nō ad opā^m
n̄ forte officiū aliqđ cogat de q̄ nunc agim? .
s̄m̄ adiudicā^m ne oīo nesciam? . q̄ sc̄ptuā velit

Libet

insinuare. cū de hīs artibz aliq̄s figuratā lo-
cūcōes inserit. **R**estāt ea q̄ nō ad corpis sen-
sus s̄ ad rōem animi p̄tinent. vbi disciplina
regnat disputacōis a nūmei **S**z disputacōis
disciplina ad oīa ḡna q̄stionū q̄ in l̄ris s̄actis
sūt penetrāda et dissoluēda plurimū valet.
Tantū tibi cauēda est libido rixādi. et pueri-
lis q̄dā ostentatio decipiēdi adūfariū. Sunt
em̄ multe q̄ appellātur sophismata falsē cōdu-
siones rationū. et plerūqz ita veras imitātes.
vt nō solū tardos s̄ ingemiosos. etiā min⁹ di-
ligunt actentos decipiāt. **P**roposuit ei q̄dā
dicēs ei cū q̄ loq̄bat. **Q**d ego sū tu nō es **A**t
ille cōsensit. **V**ex em̄ eāt expte. vel eo ipso qd
iste insidiosus. ille simplex erat **T**ū iste addi-
dit. **E**go aut̄ hō sū. hoc qz cū ab illo accepiſſi
cōclufit dicēs. **T**u igit̄ nō es homo. **Q**d gez-
nus capciosaz cōclusionū scriptura existimo
q̄ntū detestat illo loco vbi dictū est. **Q**ui so-
phistice loquit̄ odibilis est. Quāq̄m ec̄ sermo
nō capciosus. s̄ tū habundāti⁹ quā ḡuitatē
debet ornāmēta cōsectās sophistic⁹ dicit. **S**ūt
ec̄ vere cōnexiōes rōcinacōis falsas hñtes sen-
tentias q̄ cōsequūt̄ errozē illius cū q̄ agit. q̄ tñ
ad hoc inferunt a bono et docto homīe. vt in
hīs erubescēs ille cui⁹ errozē cōsequū⁹ eundē
relinquat errozē. **Q**uia si in eo manē volueit

Secūdus

neceſſe eſt. vt etiā illa q̄ dāpnat tenere cogat̄
Nō em̄ vera inferebat ap̄lus cū diceret neqz
xp̄s reſurrexit. ⁊ illa alia. Inanis eſt p̄dica-
tio nr̄a. inanis eſt ⁊ fides vr̄a. et deinceps alia
q̄ oino falſa ſūt. q̄a et xp̄c reſurrexit. ⁊ nō eāt
inanis p̄dicatio eoz q̄ hoc annūciabāt. Nec
fides eoz q̄ hoc crediderāt. h̄ iſta falſa verissi-
me cōnectabātur illi ſentētie q̄ dicebat̄ nō eē
reſurrectionē mortuoz. **I**ſtis at̄ falſis repu-
diatis qm̄ vera erāt ſi mortui nō reſurgūt. d̄ſe-
quēs erit reſurrectio mortuoz. **C**ū ergo ſint
vere cōnectōes nō ſolū veraz. h̄ etiā falſaz ſen-
tētiar. facile eſt veritatē cōnectionū etiā in ſco-
lis illis diſcere que prēt eccl̄iam ſunt. **S**entē-
tiar at̄ veritas in ſanctis libris eccl̄iaſticis iue-
ſtigāda eſt. **I**psa tamē veritas cōnectionū nō
inſtituta h̄ aiāduerſa eſt ab hoībz et notata.
vt eā poſſint vel diſcē vel docere. **N**ā eſt i rez
rōe perpetua et diuinit̄ inſtituta. **S**ic em̄ q̄
narrat ordinē tpm̄ nō eū ipſe cōpoit ⁊ looz
ſitus. ⁊ natuās aiāliū vel ſerpentiū v̄l lapidū
q̄ oſtēdit nō res oſtēdit ab hoībz iſtitutas. et
ille q̄ demōſtrat fidē. corūqz mot̄. nō a ſe v̄l
ab hoīe aliq̄ rem inſtitutā demōſtrat. ſic etiā
q̄ dicit cū falſum eſt qd̄ d̄ſc̄q̄tur. **N**eceſſe eſt
em̄ vt falſū ſit qd̄ p̄cedit verissime dicit neqz
ipſe facit vt ita ſit. ſed tm̄ ita eſſe demōſtrat

Libet

eē resurrectōez mortuoz q̄ ille q̄ nō nouit cō
 seq̄ns eē vt si resurrectio mortuoz nō ē. neq̄
 x̄ps r̄surrexit. **N**ā sc̄ia diffimēdi diuidēdi atq̄
 parciēdi q̄ q̄ eē rebo falsis plerūq̄ adhibeat̄
 ip̄a tñ falsa nō ē. neq̄ ab hoībo īstituta s̄ in
 rez rōe opta. **N**ō ei qz a fabul̄ suis eā poete
 a opinioibz erroris sui. v̄l falsi p̄bi v̄l here
 tic̄. s̄ ē falsi x̄p̄iani adhibē d̄sueuerūt p̄p̄ea
 falsū ē. neq̄ in diffimēdo. neq̄ in diuidēdo a
 p̄ciēdo aliqd̄ d̄plectēdū est. qd̄ ad rē ip̄sā nō
 p̄tinet a aliqd̄ qd̄ p̄tiet p̄tēundū. h̄ rez ē eē si
 ea q̄ diffimū^r a distribuū^r v̄a nō sint. **N**ā et
 ip̄m falsū diffimū^r cū dicat̄ falsū eē significōez
 rei nō ita se h̄ntis vt significat̄ siue alio aliq̄
 mō. **Q**ue diffinitio v̄a ē q̄uis falsū rez eē nō
 possit. **P**ossunt eē diuidē dicētes dico eē ḡna
 falsi. vnū eoz q̄ oīno esse nō p̄nt. alterū eoz
 q̄ nō sūt quāuis esse p̄nt. **N**ā q̄ dicat̄ septē et
 tria vndeī eē id d̄t qd̄ oīno eē nō p̄t. **Q**ui at̄
 dicat̄ kalēdis v̄bi gr̄a pluisse tā et si factū nō
 sit. id tñ dicat̄ qd̄ fieri potuit. **D**iffinitio ergo a
 diuisio falsoz p̄t eē v̄issima q̄uis falsa. ip̄sa
 vtq̄ vera nō sint. **S**ūt etiā qdā p̄cepta v̄teio
 ris disputacōis q̄ iam eloq̄ntia noīatur q̄ m̄
 hilomin⁹ vera sūt q̄uis eis possint etiā falsa
 psuaderi. **S**ed q̄a. et vera possunt nō est facul
 tas ip̄sa culpabil̄. s̄ ea male intentiū p̄sitas

Secūdus

Nam neq; hoc ab hoīb; institutū est vt rei
tatis exp̄ssio dāliet auctore. aut vt facile qđ
intēdit insinuet brevis et apta narratio ⁊ va
rietas ei? sine fastidio teneat intētos et cetē
huiōi obseruacōes q̄ siue falsis siue in veris
causis vere sūt. tamē inq̄ntū vel sciri vel credi
aliqđ faciūt. aut ad expetendū fugiendū ve
aīos mouēt. et inuētē poti? qđ ita se habeāt
quē vt ita se hrēt institute. **S**z hec ps cū di
scit? magis vt pferam? ea q̄ itellcā sūt. q̄ vt
itelligam? adhibēda ē. **I**lla vō cōclusionū et
diffinīcōm ⁊ distribuōz p̄limū itellectore ad
iuuat t̄m absit errorē q̄ vidē? sibi hoīes ip̄am
btē vite vītate didicisse cū ista didicērit. q̄ q̄
plerūq; accidat. vt facili? hoīes res eas asse
q̄nt? propt̄ q̄s asseq̄ndas ista discūt? q̄ taliū
p̄ceptoz nodosissimas ⁊ spinosissimās discipli
nas. tanq̄ si q̄spiā dare volēs p̄cepta ambu
lādi moneat leuādū nō eē postēiore pedem
n̄ cū posuerit p̄ore inde minuatū quēadmodū
articulorū ⁊ poplicū cardines opteat mouē de
scribat. **V**ea ei d̄t nec aliē ābulāi p̄t. h̄ facili?
hoīes h̄ facē? ābulāt q̄ aiadūtūt cū faciūt. ā
itelligūt cū audiūt. **Q**uāt ābulāe nō p̄nt mul
tomīn? ea curāt q̄ nec expiēdo p̄nt actēde. **I**ta
q; plerūq; cicius īgeniosus videt non esse
tatam cōclusionē qm̄ p̄cepta eius capit.

Liber

Tardus aut eā nō videt. s; multomin? qđ de illa p̄cipit. Magisq; in oīb; ipsa spectacula veritat̄ sepe delectāt. qm̄ ex eis in disputādo aut iudicādo adiuvamur. nisi forte q; exercitacioza reddūt īgenia. si etiā maligniora aut īflacioza nō reddāt. Hoc ē vt aut decipe verifi sermone atq; interrogacōib; amēt. ā aliqđ m̄gnū q; se bonis atq; īnocētib; antepōnāt se affecutos putent q; ista didicerūt. Nam vero nūi disciplina cuilib; tardissimo clarū est qđ non sit ab hoīb; instituta. s; potius indagata atq; inuenta. Non em̄ sicut primā sillabam italīe quā breuē pronūciauerūt veteres voluit virgilius et lōga facta est. ita q̄sqm̄ facere poterit cū voluerit. vt ter terna nō sint nouē aut nō possunt efficere quadratā figurā. aut non ad ternarium numerū tripla sint ad senariū sestupla. ad nullum dupla. quia intelligibiles numeri semisse nō habēt. Siue ergo in seipsis cōsidēt siue ad figurāz aut sonorū aliarum v; monitionū leges numeri adhibeātur incommutabiles regulas habēt. neq; vllō modo ab hoīb; institutas s; ingeniosoz sagacitate optas. Que tñ oīa q̄sq̄ quis ita dilexerit vt iactare se inē peicos velit et nō poti? querē vnde sint vera q; tantūmodo vera eē p̄senserit et vnde qđā nō solū vā s; eē incommutabilia q;

Secūdus

incomutabilia eē p̄dehēderit. ac sic ab sp̄e cor
porū vsq; ad humanā mentē pueniēs. cū et
ip̄am mutabilē inuenerit. qđ nūc docta nūc
indocta sit. cōstituta tñ iter incomutabilē sup̄
se veritatē et mutabilia ifra se cetera ad vni?
dei laudē atq; dilectiōem cūcta ouertere. a q̄
cūcta esse agnoscit doctus videri p̄t. esse aut
sapiēs nullo mō. **Q**uāobzē videt̄ mihi studi
osis et īgeniosis adoleſcētib; et timētib; deū.
beatāq; vitā q̄rētib; salubrit̄ p̄cipi. vt nullas
doctrīnas q̄ p̄ter ecclīam xp̄i exercētur. tanq̄
ad btām vitā capescēdam. scire se q̄ audeāt.
s; eas sobrie diligēterq; diiudicēt. a si q̄s iue
nerint ab hoīb; institutas varias prop̄ di
uersam volūtātē instituentiū. et ignotas p̄p̄
suspiciōnes errantiū. maxime se habeant etiā
cum demonib; vnitā societātē per quarundē
significacōnum quasi quedā pacta atq; com
menta repudient penitus et detestētur. alie
nent etiā studiū a sup̄fluis et luxuriosis ho
minū institutis. **I**lla vero instituta hoīm q̄ ad
societātē ouentiū valent pro ipsa vite hui?
necessitate nō negligāt. **I**n ceteris aut doctrī
nis q̄ apud gentas inueniūtur p̄ter historiā
rerum vel p̄teriti t̄pis v̄l p̄ntis ad sensus cor
poris p̄tinentiū. quib; etiā vtiliū artū corpa
liū exp̄imēta et coniecture admittantur. et p̄ter

Libet

rationē disputacōis et nūi. nihil vtile eē arbi-
troz. In quibz oībz tenendū est. ne qd minus
a maxie in hīs q ad corpōis sensus ptinētia
voluūtur tpibz a stient locis. Sic aut qdā de
v̄bis oībz a noībz hebreis a syris a egipcīs
vl si q alia lingua in sc̄pturis sc̄is iueneri p̄t. q
in eis sine it̄p̄tacōe sūt posita fecerūt. vt ea
sepatim. it̄p̄tarent. Et qd eusebi⁹ fecit de
tpm histoia prop̄t diuinoy libroy q̄stiones
que vsū ei⁹ flagitāt. Qd ergo hī fecerūt de
hīs rebz vt nō sit necē xp̄iano in multis pp̄t
pauca laboraē. sic video posse fieri si quē eoy
q possunt benigne sane op̄eā fraterne vtiliz
tati delectet ip̄endē. vt q̄scūqz trax lucos. que
aīalia vel herbas atqz arbores siue lapides
vel metalla icognita. speciesqz q̄slibz q̄s scrip-
tura cōmeōrat ea ḡnatī digerēs sola exposita
l̄ris mādēt. Potest eē de nūis fieri. vt eoy tm̄
modo nūoy exposita ratio d̄scribat. q̄s d̄ina
scriptura mem̄it. q̄rū aliqd aut oīa iam forte
fcā sūt sic m̄lta q a bonis doctisqz xp̄ianis ela-
borata a d̄scripta nō arbitramur inuenim⁹.
h̄ siue prop̄t turbas negligentū. siue prop̄t
inuidoy occultacōes latēt qd vtrū de rōe di-
sp̄tādi fieri possit ignoro. Et videt⁹ mihi fieri
nō posse. q̄a p totū textū sc̄pturarū colligata
est neruoy vice. Et ideo magis ad ambigua

Secūdus

soluēda et explicāda de quibz post loquem^r
legētes adiuvat q̄ ad incognita. si q̄ agnosce^r
da de quibz nūc agim^r? **P**bi āt q̄ vocant^r si q̄
forte v̄a et fidi nr̄e accōmoda dixerūt. maxie
platonici nō solū formidāda nō sūt. s̄ ab eis
tanq̄ ab iustis possessoribz in vsū nr̄m v̄dicā
da. Sic em̄ egipci non tm̄ ydola habebāt et
onera ḡuia q̄ ppl̄s detestaret^r et fugēt. s̄ et va
sa atq; ornāmēta de auro et argēto et veste q̄
ille ppl̄s exiēs de egipto sibi poti^r t̄q̄ ad vsū
meliorē. clāculū v̄dicauit. nō auctōitate pp̄ia
s̄ p̄cepto dī ip̄sis egipcijs nesciēt cōmodātibz
ea q̄bz nō bñ vtebāt^r. Sic doctrīe oēs gētiliū
nō solū filata et sup̄sticiosa figmēta grauesq;
sarcīas sup̄uacanei labōis h̄nt q̄ vnusquisq;
nr̄m dūce xp̄o de societate gētiliū exiēs diebz
abhōiā atq; vitare. s̄ et liberales disciplīas
vsui veritatis aptiores. et quedā mox p̄cepta
vtilissima cōtinēt. deq; ip̄so vno deo colendo
nōnulla vera iueniūt^r apud eos quod eorū
tanq̄m aurum et argentū qđ nō ip̄si institue
runt. sed de quibz dā quasi metallis diuine
providētie que vbiq; infusa est eruerunt et
quo puerse atq; iniuriose ad obsequia demo
num abutūt^r. cum ab eorū misera societate
se se aīo sepat. debz ab eis auferre xp̄ian^r ad
vsū iustū p̄dicādi euāgelij. Veste q; illorū

Libet

id est hoīm quidē instituta. s; tñ accōmodata
humane societati q̄ in hac vita carere nō pos-
sumus accipe atq; hrē licebit in vsū duertē-
da xp̄ianū. **N**ā qđ aliud fecerūt multi boni fi-
deles nr̄i. **N**ōne aspiciū? quāto auro ⁊ argē-
to ⁊ veste suffarinat? exierit de egipto cypri-
anus doctor suauissim? ⁊ martir bt̄issimus.
Quāto lactātius? quāto victorin? **O**ptatus
hilarius. vt de viuis taceam. q̄nto inuābiles
greci. **Q**đ p̄or ipse fidelissim? moyses famu-
lus dei fecerat de q̄ scriptū est qđ eruditus fue-
rit oī sapia egiptioꝝ. **Q**uībo oībo viris sup-
sticiosa gentiū cōsuetudo et maxie illis tpi-
bus cum xp̄i deciciens iugū xp̄ianos p̄sequebat?
disciplinas quas vtilēs habebat nunq̄ como-
daret si eas in vsum vni? dei colendi q̄ van?
ydoꝝ cultus extingueret? duertū insuspica-
retur. **S**ed dederūt aurum ⁊ argentū ⁊ vestē
suam exeunti de egipto populo dei nesciētes
quēadmodū illa que dabāt in xp̄i obsequiū
redderētur. **I**llud em̄ in exodo factū sine du-
bio figuratū est. vt hoc presignaret qđ sine
preiudicio altēius aut paris aut melioris in-
telligentie dixerī. **S**ed hoc modo instructus
diuinarū scripturarū studiosus. cum ad eas
scrutandas accēdere cōpēit illud aplicū cogi-
tare nō cēset. **S**ciencia inflat caritas edificat

Secūdus

Ita em̄ sentit quāuis de egipto diues exeat.
tamē nisi pascha egerit. saluū se esse nō posse
agnoscit. Pascha autē nostrū imolatus est
xp̄s. Nihilq; magis imolatio xp̄i nos docet
qm̄ illud qđ ip̄e clamat tanqm̄ ad eos quos
in egipto sub phomone videt laborare. Desi-
nite ad me om̄es q̄ laboratis et onerati estis
et ego reficiam vos **T**ollite iugum meū sup
vos et discite a me quia mitis sum ⁊ humilis
corde. et iuenietis requiē aīabo v̄stris. iugū
em̄ meum suaue est et sarcina mea leuis est.
q̄bus nisi mitib; ⁊ humilib; corde quos non
inflat sciencia sed caritas edificat. **N**emine
r̄int ergo eorū qui pascha illo tempoē p̄ um
bra ymaginariā celebrabāt. cū signari postes
sanguine agni iuberētur. yso po fuisse signa
tos. **H**erba hec mitis ⁊ humilis est. et nihil
fortius ⁊ penetrabili⁹ eius radicibus vt in
caritate radicati ⁊ fundati possimus cōpre
hendere cum omnib; sanctis que sit latitudo
et lōgitudo et altitudo ⁊ profundū id est cru
cem domini. cuius latitudo dicit̄ in trāsuerso
quo extendūtur manus. longitudo a terra vs
q; ad ip̄am latitudiē quo a manibus ⁊ in
fra totum corpus affigitur. altitudo a latitu
dine sursum vsq; ad summū quo adheret ca
put. profundū vero qđ terre affixū abscondit̄

Liber

Quo signo crucis oīs actio xp̄iana describi
tur. bene opari in xp̄o a ei p̄seuerāter inherē.
sp̄are celestia. sacramēta non p̄phanare Per
hāc actōem purgati valebim? agnoscē. etiā
sup̄eminētē sc̄iam caritatis xp̄i. q̄a equal̄ est
patri. p̄ quē sc̄a sūt oīa vt impleamur in oēm
plenitudinē dei Et est in ysopo vis purgato
ria. ne inflante sciēcia de diuicijs ab egipto
ablatis. sup̄bie aliqd pulmo tumidi? anhelz
Asp̄ges me inq̄ ysopo a mūdabor. lauab me
a sup̄ niuē dealbabor **A**uditui meo dabis ex
ultationē et leticiā. Deinde d̄sequēter adnectit
vt ostēdat purgacōnem a sup̄bia significari
ysopo. **E**xultabūt ossa humiliata. Quātum
autē maior est auri et argenti vestisqz copia
quā de egipto secū ille populus abstulit in cō
paracōe diuinarū. quas postea iherosolime
d̄secutus est. q̄ maxie in salomone rege osten
dūtur tanta sit cūcta sciēcia que quidē est vti
lis collecta de libris gentiū si diuinarū scrip
turarum sc̄lētē d̄petur. **N**ā quicqd hō extra
didicerit si noxiū est ibi dāpnat̄. si vtile est
ibi iuenitur. Et cū ibi quisqz inueneit omnia
que vtiliter alibi didicerit. multo habundat
ius ibi iueniet ea que nusqm̄ oīno alibi s̄ in
illaz t̄mmodo sc̄pturaz mirabili altitudīe. et
mirabili huilitate discū? **H**ac igit̄ instructōe